

Tomasz Pudłocki, *Bartłomiej Groch – wizjoner i pedagog*, „Nasz Przemysł” 2008, nr 1, s. 42

Bartłomiej Groch

Mało w Przemyśle było takich „oryginałów” jak prof. Bartłomiej Groch. Już w młodości przez współczesnych uważany za nietypowego, wybijającego się ze względu na mocno wykrystalizowane poglądy i wybitną jak na nauczyciela prowincjonalnego aktywność publicystyczną. A jego fascynacja dwiema osobami: ks. Bronisławem Markiewiczem i marszałkiem Józefem Piłsudskim stała się zaczynem rozpropagowywania ich idei i działalności, bynajmniej nie tylko pośród społeczeństwa przemyskiego.

Bartłomiej Groch urodził się 24 VIII 1881 r. w Wyszatycach jako syn Piotra i Marii. Po ukończeniu 4-kl. Szkoły Powszechnej w Wyszatycach został przyjęty do I Gimnazjum w Przemyśle, gdzie uczęszczał w latach 1895–1901. Był uczniem słabym i m.in. dlatego wystąpił chwilowo z tej szkoły na początku II semestru r. szk. 1898/99. Udał się wtedy do Miejsca Piastowego, do zakładu wychowawczego ks. B. Markiewicza. Tam po raz pierwszy zetknął się z tą nieprzeciętną jednostką. Maturę ostatecznie zdał w VI Gimnazjum we Lwowie 11 IX 1903 r.

Po studiach historycznych w Uniwersytecie Lwowskim, 4 XI 1908 r. zdał egzamin nauczycielski i został mianowany 25 XII 1908 r. zastępcą nauczyciela w filii VII Gimnazjum we Lwowie. Po roku został przeniesiony do Gimnazjum w Żółkwi, a we wrześniu 1911 do Gimnazjum w Kamionce Strumilowej. W czerwcu 1914 r. został mianowany na-

uczycielem Gimnazjum w Złoczowie, ale w wyniku wybuchu I wojny światowej został powołany do wojska i skierowany na Węgry. Reklamowany przez władze oświatowe, znalazł się w Przemyślu, gdzie w okresie 15 XII 1914 – 19 III 1915 uczył w Gimnazjum zasańskim, a potem został przeniesiony do I Gimnazjum. W okresie 1918–1919 brał udział w obronie Lwowa, pełniąc służbę w Miejskiej Straży Obywatelskiej. 27 X 1920 r. przeniesiony został do I Seminarium Nauczycielskiego Żeńskiego w Przemyślu, a od 1 IX 1937 r. do III Państwowego Gimnazjum i Liceum Żeńskiego. Sporadycznie uczył też w innych szkołach przemyskich. Na emeryturę przeszedł 31 lipca 1939 r.

Choć tylko przez cztery miesiące był wychowankiem ks. Bronisława Markiewicza całe życie był związany z jego zakładem, który wielokrotnie odwiedzał. Pośród swoich licznych pism rozpropagował idee wychowawcze swego mistrza. Przemawiał m.in. 28 VIII 1911 r. na II Kongresie Mariańskim w Przemyślu, przedstawiając cele i zadania, jakie spełniają instytucje sierocze, a w sposób szczególny zakłady ks. Markiewicza. W „Powściągliwości i Pracy” 1912 R. 25 nr 3 s. 26-27 ukazał się jego artykuł *Idea ks. Markiewicza a potrzeby narodu* (przedruk z „Gazety Kościelnej” 1912 nr 8), a po latach zamieścił w tej gazecie cykl artykułów *Kształcmy młodzież na obraz i podobieństwo Boże* (R. 19: 1925 z. 4 s. 65-68, R. 20: 1926 z. 1 s. 15-16, z. 2 s. 23-25). Jako gorący pilsudczyk sporo prac poświęcił Marszałkowi, wiążąc jego osobę z wizjami Mickiewicza i ks. B. Markiewicza.

Pisał również prace z pogranicza historii, historii literatury oraz ezoteryki, a nawet z językoznaw-

stwa. Należą do nich m.in. *Przewidywania wojny światowej i jej następstw*, Przemyśl 1913, *Ks. Bronisław Markiewicz a wojna wszechświatowa*, Przemyśl 1916, *Polska jako czynnik pokoju Europy i świata. Cz. I Widzenie Mickiewicza w oświeceniu dziejowym* (Przemyśl 1918). Cz. II (Przemyśl 1919), *Józef Piłsudski a widzenie Mickiewicza*, Przemyśl 1922, *Ks. Bronisław Markiewicz a sprawa odrodzenia Polski*, Miejsce Piastowe 1924, *Kim jest Józef Piłsudski? (W dziesiątą rocznicę niepodległości Polski)*, Przemyśl 1928, *O polską konstytucję*, Przemyśl 1930, *O polską konstytucję i jej zasady psychiczne (pod rozważenie najwyższych czynników państwowych)*, Przemyśl 1930; *O szkolnictwie polskim ze szczególnym uwzględnieniem wychowawstwa ks. Bronisława Markiewicza. Przyczynek do reformy szkolnictwa pod rozważenie rządu*, Przemyśl 1930; *Projekt alfabetu słowiańskiego*, Miejsce Piastowe 1937; *Ks. Bronisław Markiewicz. Jego dzieło oraz przepowiednie o przyszłości Polski (W dwudziestopięciolecie jego zgonu)*, Miejsce Piastowe 1937 [1938]; *Proroctwa o losach Polski i Europy*, Miejsce Piastowe 1938. Ale nie tylko książki i broszury były jego domeną. Współpracował z wieloma czasopismami przemyskimi, wielokrotnie publikując na ich łamach dłuższe i krótsze teksty.

W czasie II wojny światowej w Miejscu Piastowym potajemnie uczył kleryków ze zgromadzenia XX. Michalitów. Po wojnie nadal pozostawał czynny. Pracował przez kilka lat w Publicznej Średniej Szkole Zawodowej w Miejscu Piastowym. Potem głównie przebywał w Przemyślu, gdzie mieszkał wraz z rodziną w kamienicy przy ul. Chopina 20, stale jednak utrzymując kontakt z zakładem Mi-

chalitów. Nie porzucił też pisania i swoich projektów lingwistycznych, wysyłając m.in. w jesieni 1948 r. swój *Projekt alfabetu słowiańskiego* do Polskiej Akademii Umiejętności, gdzie jednak stwierdzono, że próby reformy alfabetu co do kształtu liter są zupełnie nierealne. Opracował również dwie prace: *Polska unijna jako czynnik pokoju Europy* (1956/57) i *O poprawie polskiej pisowni* (1959). Profesor Groch zmarł 2 X 1968 r. w Przemyśle i został pochowany w grobowcu rodzinnym na Cmentarzu Głównym. Jego obszerny, choć niejednolity jakościowo dorobek naukowy i popularyzatorski praktycznie nie ma sobie równych na gruncie przemyskim w tym czasie.